

Seletuskirja lisa 2
 "Kontroll-leht „EL
 põhiõiguste hartas
 nimetatud põhiõigustega
 ja puuetega inimeste
 konventsiooni
 väärtustega" kooskõla
 kohta"

Põhiõiguste harta			Puuetega inimeste õiguste konventsioon (PIK)		Põhiseadus (PS)	Kontroll
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=ET			https://www.riigiteataja.ee/akt/204042012006		ps://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002?leiaKell	kinnitus, vajadusel täiendav analüüs ja täiendavad nõuded TATis
Põhiõiguste harta jaotis	Põhiküsimused	Harta artikkel	PIK artikkel	Põhiküsimused	Põhiõiguste harta ja puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklid on kaetud muu hulgas põhiseaduse ja all loetletud seadustega	
Sotsiaalministeerium nõustab naiste ja meeste võrdõiguslikkuse, mittediskrimineerimise ja erivajadustega inimeste ligipääsetavuse osas programmide ja projektide kavandamis-, rakendamise-, seire- ja hindamisprotsessis (ELi harta artiklid 21, 23 ja 26 ja puuetega inimeste konventsiooni artikkel 9), Keskkonnaministeerium keskkonnakaitse teemades (EL harta artikkel 37) ning kooskõlastavad toetuse andmise tingimusi.						
Iga ministeerium vastutab põhiõiguste kaitsmise ja edendamise eest oma haldusalas.						
I jaotis - "Väärikus"	Inimväärikus	1	16	Kaitse ekspluateerimise, vägivalga ja väärkohtlemise eest	PS § 10 nimetatud inimväärikuse põhimõte on üks EV Põhiseaduse alusprintsipiidest	TAT on kooskõlas.
(artiklid 1-5)	Õigus elule	2	10	Õigus elule	PS § 17 Igaühel on õigus elule.	
	Õigus isikupuutumatus	3	14	Vabadus- ja isikupuutumatus	PS § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatus	
	Piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld	4	15	Kaitse piinamise ja julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise eest	PS § 18 Kedagi ei tohi piinata, julmalt või väarikust alandavalt kohelda.	
	Orjapidamise ja sunniviisilise töö keeld	5	16	Kaitse ekspluateerimise, vägivalga ja väärkohtlemise eest	PS § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatus PS § 29 Kedagi ei tohi sundida tema vaba tahte vastaselt tööle ega teenistusse, välja arvatud kaitsevõõteenistus või selle asendusteenistus, tööd nakkushaiguse leviku tõkestamisel, loodusõnnetuse ja katastroofi korral ning töö, mida seaduse alusel ja korras peab tegema süüdimõistetu.	
II jaotis „Vabadused“	Õigus vabadusele ja turvalisusele	6	16, 17	Artikkel 16 – Kaitse ekspluateerimise, vägivalga ja väärkohtlemise eest Artikkel 17 – Isikupuutumatus kaitse	PS § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatus	TAT on kooskõlas.
(artiklid 6–19)	Era- ja perekonnaelu austamine	7	22	Eraelu puutumatus	PS § 26 Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatus	
	Isikuandmete kaitse	8	22	Eraelu puutumatus	1. Põhiseadus § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatus 2. Isikuandmete kaitse seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011	
	Õigus abielluda ja luua perekond	9	23	Kodu ja perekonna austamine	PS § 26 Igaühel on õigus perekonna- ja eraelu puutumatus PS § 27 Perekond rahva püsime ja kasvamine ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all.	
	Mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus	10			PS § 40 Igaühel on südametunnistuse-, usu- ja mõttevabadus. PS § 41 Igaühel on õigus jääda truaks oma arvamustele ja veendumustele. Kedagi ei tohi sundida neid muutma.	
	Sõna- ja teabevabadus	11	21	Sõna ja arvamusvabadus ning juurdepääs informatsioonile	§ 44. Igaühel on õigus vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat informatsiooni. § 45. Igaühel on õigus vabalt levitada ideid, arvamus, veendumusi ja muud informatsiooni sõnas, trükkis, pildis või muul viisil.	
	Kogunemis- ja ühinemisvabadus	12			§ 47. Kõigil on õigus ilma eelneva loata rahumeelselt koguneda ja koosolekuid pidada.	
	Kunsti ja teaduse vabadus	13			§ 38. Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad. Ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed.	
	Õigus haridusele	14	24	Haridus	§ 37 Igaühel on õigus haridusele	
	Kutsevabadus ja õigus teha tööd	15	27	Töö ja tööhõive	§ 29. Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.	
	Ettevõtlusvabadus	16			§ 31 Eesti kodanikel on õigus tegeleda ettevõtlusega	
	Õigus omandile	17			§ 32 Igaühe omand on puutumatu ja võrdsest kaitstud	
	Õigus varjupaigale	18			Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/VRKS	

	Õigus kaitsele tagasisaatmise, väljasaatmise või väljaandmise korral;	19	18	Liikumisvabadus ja kodakondsus	§ 36. Ühtki Eesti kodaniku ei tohi Eestist välja saata ega takistada Eestisse asumast.	
III jaotis „Võrdsus“					PS § 12 Kõik on seaduse ees võrdsed. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu.	
(artiklid 20–26)						
	Võrdsus seaduse ees	20	12	Võrdne tunnustamine seaduse ees	<p>Võrdse kohtlemise seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/122102021011?leiakKehtiv -</p> <p>ei tohi kedagi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel.</p> <p>Võrdse kohtlemise põhimõtte tähendab, et diskrimineerimist ei toimu.</p> <p>Sotsiaalministeerium nõustab naiste ja meeste võrdõiguslikkuse, mittediskrimineerimise ja erivajadustega inimeste ligipääsetavuse osas programme ja projektide kavandamis-, rakendamise-, seire- ja hindamisprotsessis</p> <p>Artikkel 3 - Üldpõhimõtted</p> <p>Konventsiooni põhimõtted on järgmised:</p> <p>(a) austus inimeste loomupärase väärikuse, individuaalse autonoomia, sealhulgas vabaduse ise oma valikuid langetada, ja iseseisvuse vastu;</p> <p>(b) mittediskrimineerimine;</p> <p>(c) täielik ja tõhus osalemine ja kaasatus ühiskonnas;</p> <p>(d) austus erinevuste vastu ning puuetega inimeste tunnustamine inimeste mitmekesisuse ja inimkonna osana;</p>	TAT on kooskõlas.
	Diskrimineerimiskeeld	21	5	Võrdsus ja mittediskrimineerimine		
	Kultuuriline, usuline ja keeleline mitmekesisus	22			(e) võrdsed võimalused;	
	Naiste ja meeste võrdõiguslikkus	23	6	Puuetega naised	(f) juurdepääsetavus;	
	Lapse õigused	24	7	Puuetega lapsed	(g) meeste ja naiste võrdsus;	
	Eakate õigused	25			(h) austus puuetega laste arenevate võimete vastu ning austus puuetega laste õiguse vastu säilitada oma identiteeti.	Analüüs on TAT seletuskirjas III peatükis "TAT mõju horisontaalsetele põhimõtetele"
				Artikkel 3 - Üldpõhimõtted		
				Artikkel 4 - Üldkohustused		
				Artikkel 8 – Teadlikkuse suurendamine		
				Artikkel 9 – Juurdepääsetavus		
	Puuetega inimeste integreerimine	26	30	Artikkel 19 – Iseseisev elu ja kogukonda kaasamine		
				Artikkel 20 – Isiklik liikumisvõime		
				Artikkel 30 – Osalemine kultuurielus, vaba aja-, puhke- ja sporditegevustes		
	Töötajate õigus olla ettevõttes informeeritud ja ära kuulatud	27			Eestis on kehtestatud töötajate usaldusisiku seadus (https://www.riigiteataja.ee/akt/12771390?leiakKehtiv), mis reguleerib töötajate usaldusisiku tegevust teda volitanud töötajate ja ametnike esindamisel suhetes tööandjaga ja töötajatega.	TAT on kooskõlas.
	Kollektiivläbirääkimiste ja kollektiivse tegutsemise õigus	28			PS 29 Töötajate ja tööandjate ühingutesse ja liitudesse kuulumine on vaba. Töötajate ja tööandjate ühingud ja liidud võivad oma õiguste ja seaduslike huvide eest seista vahenditega, mida seadus ei keela. Streigide kasutamise tingimused ja korra sätestab seadus.	TAT on kooskõlas.
	Õigus kasutada tööhõiveteenuseid	29			§ 29. Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta.	TAT on kooskõlas.
	Kaitse põhjendamatu vallandamise korral	30			§ 29 Töötingimused on riigi kontrolli all. Töövaidluste lahendamise korra sätestab seadus.	TAT on kooskõlas.
	Head ja õiglased töötingimused	31			§ 29 Töötingimused on riigi kontrolli all. Töövaidluste lahendamise korra sätestab seadus.	TAT on kooskõlas.

IV jaotis „Solidaarsus” (artiklid 27–38)	Keeld kasutada laste tööjõudu ja noorte töötajate kaitse töö	32			PS § 29 lg 2 keelab sunnitöö nii lapse kui ka täiskasvanu puhul. Last ei tohi töö tegemiseks ära kasutada. Laps ei tohi teha tööd, mis on talle ohtlik, segab koolis käimist või on kahjulik tema tervisele ja arengule.	TAT on kooskõlas.
					Laste töötamist reguleerib töölepingu seadus. Seal on kirjas laste töölkäimist puudutavad vanusepiirid ja eritingimused. Alaealisel on töötamiseks vaja olenevalt vanusest kas vanema või tööinspektori luba. (https://www.oiuskantsler.ee/et/laste-ja-noorte- %C3%B5igused-ja-kohustused)	
	Perekonna- ja tööelu	33			PS § 27 Perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all.	TAT on kooskõlas.
					§ 29 Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdsest Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul.	
	Sotsiaalkindlustus ja sotsiaalarabi	34	28	Küllaldane elatustase ja sotsiaalne kaitse	§ 28 Eesti kodanikul on õigus riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toijakaotuse ja puuduse korral. Riik soodustab vabatahtlikku ja omavalitsuse hoolekannet. Lasterikkad pered ja puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all.	TAT on kooskõlas.
	Tervishoid	35	25	Tervishoid	§ 28 Igaühel on õigus tervise kaitsele.	TAT on kooskõlas.
	Võimalus kasutada üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid	36	11	Ohuolukorrad ja humanitaarsed eriolukorrad	Majandustegevuse seadustiku üldosa seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021005	TAT on kooskõlas.
	Keskkonnakaitse	37			PS § 53 Igaüks on kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hüvitama kahju, mis ta on keskkonnale tekitanud. DNSH(2) ja kliimakindluse ning EE2035 raames. KeM ja RTK konsultatsioon. Nõuded TATis ja analüüs seletuskirjas.	Analüüs on TAT seletuskirjas 1. peatükis "Reguleerimisala, seosed Eesti riigi eesmärkide ja programmidega"
V jaotis „Kodanike õigused” (artiklid 39–46)	Tarbijakaitse	38			Tarbijakaitse seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/106042021005	TAT on kooskõlas.
	Õigus hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel	39	29	Osalemine poliitilises ja avalikus elus	Euroopa Parlamendi valimise seadus - https://www.riigiteataja.ee/akt/EPVS	TAT on kooskõlas.
	Õigus hääletada ja kandideerida kohalikel valimistel kohalikel valimistel	40	29	Osalemine poliitilises ja avalikus elus	PS § 56. Kõrgeimat riigivõimu teostab rahvas hääleõiguslike kodanike kaudu: 1) Riigikogu valimisega; 2) rahvahääletusega PS § 57. Hääleõiguslik on Eesti kodanik, kes on saanud kaheksateist aastat vanaks.	TAT on kooskõlas.
	Õigus heale haldusele	41	29	Osalemine poliitilises ja avalikus elus	HMS § 5 lõike 2 kohaselt tuleb haldusmenetlus läbi viia eesmärgipäraselt ja efektiivselt, samuti võimalikult lihtsalt ja kiirelt, vältides üleilgseid kulutusi ja ebameeldivusi isikutele. ÜSS § 1 lg 5 kohaselt kohaldatakse viidatud seaduses ette nähtud menetlusele haldusmenetluse seadust.	TAT on kooskõlas.
	Õigustutvuda dokumentidega	42	21	Sõna ja arvamusvabadus ning juurdepääs informatsioonile	PS § 44 Eesti kodanikul ja Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul on õigus seaduses sätestatud korras tutvuda tema kohta riigiasutustes ja kohalikes omavalitsustes ning riigi ja kohalike omavalitsuste arhiivides hoitavate andmetega. HMS § 37 lg 1 igaühel on õigus igas menetlusstaadiumis tutvuda haldusorganise säilitatavate asjas tähtsust omavate dokumentide ja toimikuga, kui see on olemas.	TAT on kooskõlas.
	Õigus pöörduda Euroopa ombudsmani poole	43	12	Juurdepääs õigusemõistmisele	Rahvusvaheliste lepingute alusel otsekohalduv	TAT on kooskõlas.
	Õigus esitada petitsioone	44	12	Juurdepääs õigusemõistmisele	PS § 46 Igaühel on õigus pöörduda märgukirjade ja avaldustega riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja nende ametiisikute poole. Vastamise korra sätestab seadus	TAT on kooskõlas.
	Liikumis- ja elukoha valiku vabadus	45	20	Isiklik liikumisvõime	§ 34. Igaühel, kes viibib seaduslikult Eestis, on õigus vabalt liikuda ja elukohta valida.	TAT on kooskõlas.

	Diplomaatilisele ja konsulaarkaitsele	46	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	§ 13 - Igaühel on õigus riigi ja seaduse kaitsele. Eesti riik kaitseb oma kodanikke ka välisriikides.	TAT on kooskõlas.
VI jaotis „Õigusemõistmine“ (artiklid 47–50)	Õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele	47	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	PS § 15 Igaühel on õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse. Igaüks võib oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toimingu põhiseadusevastaseks tunnistamist. § 20 Igaühel on õigus vabadusele ja isikupuutumatusele. § 22 Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.	TAT on kooskõlas.
	Süütuse presumptsioon ja kaitseõigus	48	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	§ 22. Kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.	TAT on kooskõlas.
	Kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõte	49	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	PS § 3 Riigivõimu teostatakse üksnes põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtted ja normid on Eesti õigussüsteemi lahutamatu osa. PS § 11 Õigusi ja vabadusi tohib piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. PS § 22 kedagi ei tohi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõistev kohtuotsus.	TAT on kooskõlas.
	Mitmekordse kohtumõistmise ja karistamisekeeld	50	13	Juurdepääs õigusemõistmisele	PS § 23 Kedagi ei tohi teist korda kohtu alla anda ega karistada teo eest, milles teda vastavalt seadusele on mõistetud lõplikult süüdi või õigeks.	TAT on kooskõlas.